

"Magyar Mosoly" (Népünk Művészi Viselete)
by Szentiváni Gabor. Budapest, 1942

Nyugat · / · 1937. 5. szám · / · ŐRJÁRAT
ILLYÉS GYULA: DEMAGÓGIA

Vannak szavak, melyeknek nem árt az idő és a használat, az sem, hogy kik használják; a «pimasz» vagy a «remény» mindig kereken a saját értékét jelenti, akár a Milói Vénusz. Ezzel szemben vannak szavak, melyek lassan fölingerlik az embert. Mások, melyek a használat folytán, főleg aszerint, hogy kik használják, megoldódnak, letekeregnek, mint a pamutgombolyagok, s fölfedik, hogy magvuk, mely helyzetüket s lényegüket adta, egy fületlen gomb, vagy egy összehajtott ócska újságpapircsücsök. Egész szótárt lehetne, sőt lenne is írói kötelesség összeállítani belőlük. Hadd gombolyítsam ki a sok közül pl. a demagógiát, vezércikkeink és közéleti szónoklataink kedvenc kifejezését, melyet tehát már a környezet is, ahol oly sűrűn megfordul, gyanussá tehet. Előkelő megjelenésű szó (már csak azért is, mert idegen), de közben a legarcátlanabb. Szemtől-szembe semmivel sem mond kevesebbet, mint hogy ostobák vagyunk. Abból, hogy egy ország szellemi hangadói évente hányszor használják a demagógia szót, pontosan meg lehet állapítani, hogy milyen mértékben tartják műveletlennek azokat, akikhez szólnak. A demagógia a féligazságok egész igazságokként való feltüntetését jelenti; nálunk elsősorban a nép félrevezetését. Olyan könnyű a népet félrevezetni? Annyira kell tartani a nép szellemi kiskorúságától, hogy minden igazságot, sőt tényt, csak alapos megrágás

után adhatunk a szájába? Oly buta, hogy nem csak az árnyalatok közt nem, de - kiáltó fehér és fekete között sem tud különbséget tenni? Kétkedem ebben s ezért fog el valami belső viszketőség, valahányszor ezt a szót hallom, főleg olyanok ajkáról, akik egy élet munkájával tettek vizsgát szellemi elmaradottságukról. Ne védjenek bennünket olyan nagyon, ne rágjanak, szűrjenek meg mindent oly óvatosan; bocsássák csak nyugodtan elénk a tényeket. Hogy azokban mennyi az igazság, azt tapasztalatom szerint a vándormunkások és a parádéskocsisok épp oly aprólékosan és élesen meg tudják állapítani, mint a hírlapírók és politikusok; sőt még aprólékosabban és élesebben, mert az ő érdekük a tényekkel és igazságokkal kapcsolatban még aprólékosabbak és élesebbek.

Hírlapjainkból tudjuk, hogy például a pécsi bányászok sztrájkját pusztán a demagógia okozta s nem az, hogy a bányászok havi 50 pengőt keresnek. Figyelik a szó pályafutását, szemünk előtt történő jelentésváltozását? Írók tudják, mi lehet egy-egy szóból, ha nem vigyáznak rá. Évszázada az alföldi városokban a munkára kínálgató napszámosok gyülekezőhelyét a nép találó és világos szóval emberpiacnak nevezi. Egy író gyanútlan papírra veti a szót, megmutatja etimológiai tartalmát, most hallom, hogy demagógiával, sőt osztályellenes izgatással vádolják. Vagyis a demagógia szó enni kezdi ártatlan társait, metamorfózisa során kedves ragadozóvá alakul. Sőt nemcsak a szavakat, pusztítani kezdi a fogalmakat is. Villogó szemekkel, ugrásrakészen ül a sarokban, egyre többször csap le. Az írók dolga, hogy móresre tanítsák, visszاسzorítsák a ketrecébe. Ha nem ügyelünk rá, «lelkiismeretlen demagógia» lesz az az igazság is, hogy fázni szokott, akinek télen lyukas a cipője; hogy szegényember egyáltalában van a világon. S mindez a szegények érdekében.